

UNIVERZA V LJUBLJANI
FILOZOFSKA FAKULTETA
ODDELEK ZA SLOVENISTIKO

BLANKA BLAGOTINŠEK

**Sporočilnost in ilustracija živalskih pravljic Svetlane
Makarovič**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2012

UNIVERZA V LJUBLJANI
FILOZOFSKA FAKULTETA
ODDELEK ZA SLOVENISTIKO

BLANKA BLAGOTINŠEK

**Sporočilnost in ilustracija živalskih pravljic Svetlane
Makarovič**

Diplomsko delo

Mentorica: doc. dr. Mateja Pezdirc Bartol

Univerzitetni študijski program
prve stopnje: slovenistika

Ljubljana, 2012

ZAHVALA

Iskreno se zahvaljujem svoji mentorici doc. dr. Mateji Pezdirc Bartol za vso pomoč in mentorstvo.

Posebno zahvalo izrekam svoji družini, ki me je podpirala skozi vsa leta študija.

IZVLEČEK

Sporočilnost in ilustracija živalskih pravljic Svetlane Makarovič

V diplomskem delu sem obravnavala deset najbolj branih slikanic Svetlane Makarovič v letu 2011. Branost njenih del sem preverila s programom cobiss, pod rubriko Knjižna nadomestila, kjer sem našla podatke o številu izposoj na posamezno delo. Osredotočila sem se na dela, v katerih glavno vlogo prevzemajo živali. Prepoznavala sem glavna sporočila zgodb ter značilnosti ilustracij. Ugotovila sem, da Svetlana Makarovič pogosto piše o aktualnih temah, kot so iskanje osebne sreče, motnje prehranjevanja, radovednost, tekmovalnost, vsaka njena zgodba pa ima pomembno sporočilo, ki ga, glede na starost in naše splošno vedenje, različno prepoznavamo. V njenih najnovejših izdajah sta se kot ilustratorja največkrat podpisala Daša Simčič in Gorazd Vahen. Za ilustracije Daše Simčič so značilne predvsem mehke linije, tople barve in zabrisani robovi, Gorazd Vahen pa pri ilustriranju uporablja mehke linije, intenzivne barve in dokončane robove. Moje delo večinoma sloni na člankih Dragice Haramija, Marjane Kobe in Milene Mileve Blažić.

Ključne besede: sodobna pravljica, živalska pravljica, slikanica, ilustracija, Svetlana Makarovič.

ABSTRACT

The message and illustration of animal tales from Svetlane Makarovič

In my graduate paper I discussed ten of the most read picture books from Svetlana Makarovič, in the year 2011. I measured the success of her books with the program cobiss under the heading royalties, where I found the information about the number of check outs for each piece of work. I focused on those works where the leading role is assumed by animals. I tried to recognize the key messages of the stories and the characteristics of the illustrations. I found that Svetlana Makarovič often writes about current issues such as the pursuit of happiness, eating disorders, curiosity, rivalry, and each of her stories has an important message, that can be, based on our age and general knowledge, perceived differently. In her most recent releases, mainly Daša Simčič and Gorazd Vahen are signed as illustrators. Characteristic for the illustrations of Daša Simčič are mainly soft lines, warm colors and smudged edges, as for Gorazd Vahen, he uses soft lines, intensive colors and finished edges in his illustrations. My work is mostly based on the articles from Dragica Haramija, Marjana Kobe and Milena Mileva Blažić.

Key words: modern fairy tale, animal tale, picture book, illustration, Svetlana Makarovič.

KAZALO VSEBINE

IZVLEČEK	II
ABSTRACT	III
1 UVOD	1
2 SODOBNA PRAVLJICA.....	2
2.1 Živalska pravljica	2
2.2 Slikanica	3
3 SVETLANA MAKAROVICH	5
4 ANALIZA SLIKANIC.....	6
4.1 Veveriček posebne sorte	6
4.2 Sapramiška.....	7
4.3 Sapramišja sreča	9
4.4 Živalska olimpijada.....	10
4.5 Pod medvedovim dežnikom	11
4.6 Tacamuca.....	12
4.7 Smetiščni muc.....	13
4.8 Sovica Oka.....	14
4.9 Replja	15
4.10 Kokoška Emilija	16
5 ZAKLJUČEK	17
POVZETEK	19
6 VIRI.....	20
7 LITERATURA	21

1 UVOD

V diplomskem delu sem obravnavala deset najbolj branih živalskih pravljic Svetlane Makarovič v letu 2011. Zanimale so me izključno pravljice, ki so izšle v slikaniški obliki. Posamezne slikanice je ilustriralo več različnih ilustratorjev, zato sem se omejila na najnovejše izdaje. Podatke o branosti del sem pridobila s pomočjo programa cobiss, kjer sem pod rubriko Knjižna nadomestila našla število izposoj na posamezno delo v preteklem letu. Najbolj brane slikanice Svetlane Makarovič v letu 2011 so: *Veveriček posebne sorte*, *Sapramiška*, *Sapramišja sreča*, *Živalska olimpijada*, *Pod medvedovim dežnikom*, *Smetiščni muc*, *Tacamaca*, *Sovica Oka*, *Replja* in *Kokoška Emilija*. V svoji analizi sem se osredotočila na sporočila zgodb ter na ilustracijo le teh. Za obravnavo del omenjene avtorice sem se odločila, ker se mi zdijo njena dela nadčasovna in ker nimajo sporočila samo za otroke temveč tudi za odrasle. »Mi, ki smo odrasli, potrebujemo pravljice, da v tesnobi sveta, kjer živimo, lažje ohranimo vero v lepo. Mislim, da ne znam pisati samo za otroke; pišem za otroke in odrasle hkrati. /.../ Zato otrokom, kadar pripovedujem, namenim predvsem fabulo in smešne situacije, povem jim, kaj se je komu zgodilo, in ne, kaj je kdo rekel. Dialogi so namenjeni odraslim; v dialogih je moj niansirani humor.« (Hofman 1978: 268-269).

2 SODOBNA PRAVLJICA

Po besedah Dragice Haramija izhaja sodobna pravljica iz folklorne književnosti, opazni pa so odmiki, ki se kažejo predvsem na snovno-tematski in motivni ravni ter na ravni izbire literarnih likov, s katerimi se lahko mladi bralec identificira. Značaj in lastnosti likov so individualizirani, še vedno pa se ohranja polarizacija pozitivnih in negativnih likov. Pravljica se razvija iz narodnega arhetipa mitskega, saj v svojem bistvu izraža avtorjevo vrednotenje o temeljnih vprašanjih otroštva. (Haramija 2005: 28).

Kobetova, glede na glavni literarni lik, deli sodobne pravljice v 6 skupin (Kobe 2000: 6):

- pravljice z otroškim glavnim literarnim likom,
- z oživljeno igračo/oživljenim predmetom kot glavnim literarnim likom,
- s poosebljeno živaljo kot glavnim literarnim likom,
- s poosebljeno rastlino kot glavnim literarnim likom,
- s poosebljenim naravnim pojavom/nebesnim telesom kot glavnim literarnim likom,
- z glavnim literarnim likom, ki je znan iz ljudskega pravljичnega izročila.

Pravljice Svetlane Makarovič predstavljajo svetlejšo plat njenega opusa. Z njimi se mojstrsko približa otroškemu čustvenemu in spoznavnemu svetu ter načinu izražanja. Ker pa so njene pravljice kompleksne in sporočilno bogate, lahko v njih uživamo različno stari bralci. Tako lahko otroci uživajo v razgibanem dogajanju in humorju, odrasli pa lahko v njih razberejo kritiko sodobnega sveta in odraslih. Dogajanje v zgodbah je dinamično in igrivo, psihološki profili pravljичnih junakov so subtilno izdelani, vsi zapleti pa se praviloma razrešijo srečno. Njene pravljice so do neke mere tudi poučne, toda nikoli vsiljivo vzgojne. (Lavrenčič Vrabec 2008: 384).

2.1 Živalska pravljica

Za živalsko pravljico je značilno, da je nosilec dogajanja žival. Svetlana Makarovič je poleg K. Koviča in F. Rudolfa edina predstavnica živalske pravljice na Slovenskem. Njeni živalski liki imajo pogosto antropomorfne lastnosti, vključno s personifikacijo, pri čemer pogosto ohranjajo tipizirano vlogo, ki jo imajo že v folklornem slovstvu. Nekatere živali so kot glavni literarni liki skoraj vedno predstavljene pozitivno, kadar pa te iste živali nastopajo v vlogi

stranskih likov, pa negativno. Skozi živalsko pravljico avtorica pripoveduje o življenju in etičnih resnicah. (Haramija 2008: 28).

»V vseh mojih mladinskih zgodbah nastopajo živali, to povedo že naslovi knjig. Ljubezen do živali pa je tako močna, da vznemirja tudi moja fantazijo in potem začutim potrebo, da jih ne samo opisujem, temveč tudi ustvarjam po svojem dopadenju, po svoji volji.« (Hofman 1978: 268).

2.2 Slikanica

Slikanica je otrokovo prvo srečanje s knjigo. Pritegne ga z zgodbo in slikami. Je zvrst mladinske književnosti, kjer se prepletata besedilo in ilustracija, namenjena predbralnemu in začetnemu bralnemu obdobju otroka. Je medij namenjen skupnemu branju in skupnemu ogledovanju knjig, zato pravimo, da je ustvarjena za občinstvo dveh ali več generacij. Gre za zvrst, ki naj bi jo odrasli prebirali otrokom, saj so v njej tekstovne in vizualne vrzeli, da jih otroci in odrasli različno zapolnjujejo. Načeloma so namenjene majhnim otrokom, vendar Nikolajeva navaja potencialnost slikanice tudi kot medija za komunikacijo z odraslimi. (Kobe 2004: 41-42).

Slikanica je literarno-tekstovna celota, v kateri sta slika in beseda neločljivo povezani in izražata skupno estetsko sporočilo. Gre za organsko prepletenost likovnega in tekstovnega deleža v eno sozvočno celoto. Pri nastajanju slikanice pa morata pisatelj in ilustrator sodelovati. (Kobe 2000: 6-15).

Po Marijani Kobe lahko slikanice, glede na razporeditev besedila in ilustracije, delimo na (Kobe 1987: 37.38).

- klasična slikanica, kjer je vsaka ilustracija samostojna slika, torej se slika in beseda menjavata v enakovrednem prostorskem razmerju,
- tip slikanice, kjer ilustracija sega čez rob, razširi se čez obe strani in razleze čez besedilo, besedilo je z ilustracijo razdeljeno na manjše smiselne odlomke, ki so vkomponirani v ilustracijo,
- slikanica, kjer likovni oblikovalec tekst suvereno reorganizira in ga na novo organiziranega vključuje v samo ilustracijo.

Začetki ilustriranih knjig segajo v antiko in srednji vek. Za začetnika slikanic pa velja Jan Amos Komenski. Na Slovenskem se je začela mladinska književnost razvijati v 19. st., prvine ilustracij pa lahko najdemo v večernicah, stvarnih knjigah o živalih in ilustriranih koledarjih. V prvi polovici 20. st. se v mladinskih delih pojavijo ilustracije, saj je bil to čas novega pojmovanja otroka in otroštva ter čas razvijanja šolstva in primarnega leposlovja. (Blažić 2011: 121). Težko je določiti značilnosti sodobne ilustracije, saj ilustratorji uporabljajo različne tehnike in pristope, pri svojem delu pa ostajajo avtorsko prepoznavni. Članek Zvezdana Majhna razkriva podrobnosti o otroškem zaznavanju ilustracij. Trdi, da sta intenzivnost in trajanje otrokove pozornosti odvisni od zunanjih in notranjih dejavnikov. Pod zunanje dejavnike navaja lastnosti dražljajev, kot so intenzivnost, velikost, gibanje ter kontrast med ozadjem in likom, pod notranje dejavnike pa našteva vrednote, potrebe, motivi, čustva, interesi in pričakovanja. Socialno občutljivi otroci tako prej opazijo prijaznost in pomoč kot hudobnost in žalost, kar kaže, da težje zaznavajo tisto, kar se jim zdi neprimerno in jih čustveno vznemiri. Likovni psihologi ugotavljajo, da kar je že poudarjeno in celovito opisano v tekstu, ni potrebo, da je izpostavljeno še v sliki, saj je zaznava enega objekta odvisna od zaznave drugih delov. (Majhen 2004: 53).

Alenka Sottler trdi, da bi naj bile sodobne otroške ilustracije na splošno lepe, vedre, toplih barv, pomirjajoče, polne smehljajev, očiščene vsega negativnega. Črne, sive, umazane in druge moreče barve so skoraj prepovedane, prav tako je prepovedano ilustriranje palic, mrtvaških prtov, ipd. Ilustratorji se izogibajo slikanju žalostnih, zaskrbljenih, objokanih obrazov ali pa popačenih kreatur, maskotam s kakšnim neprimernim predmetom v rokah, kot je bič, palica, injekcija, veriga. Danes bi naj bile ilustracije narejene po nekonfliktni, povprečni meri ljudi, industrijsko prikrojene njihovim željam in predvsem denarju. (Sottlar 2000: 64). Vendar pa Makarovičeva dela z najplodnejšimi in najsodobnejšimi ilustratorji, ki pa presegajo ta merila.

3 SVETLANA MAKAROVICH

Svetlana Makarovič se je rodila leta 1939 v Mariboru. Končala je srednjo vzgojiteljsko šolo v Ljubljani, leta 1968 pa diplomirala na AGRFT. Nekaj časa je bila gledališka igralka v Mestnem gledališču, nato pa še v Drami. Leta 1970 se je odločila za pot svobodne književnice. Uveljavila se je v radijskih in lutkovnih igrah za otroke ter dramah za odrasle. Med Slovenci ima eno najboljsežnejših bibliografij, znana pa je tudi po številnih nestrinjanjih z družbenimi razmerami. (http://sl.wikipedia.org/wiki/Svetlana_Makarovi%C4%8D)

Gre za eno najbolj prevajanih slovenskih avtoric. Za svoje delo je prejela številne nagrade na področju književnosti, tako je leta 1953 prejela Levstikovo nagrado za zbirko pravljič *Miška spi*, leta 1975 prav tako Levstikovo nagrado za knjige *Kosovirja na leteči žlici*, *Kam pa kam Kosovirja? In Pekarno Mišmaš*, istega leta je prejela tudi nagrado Zmajeve dječje igre, nato leta 1976 nagrado Prešernovega sklada za pesniško zbirko *Pelin žena*, leta 1994 Jenkovo nagrado za knjigo *Tisti čas*, leta 1994 je prejela IBBY častno listino za zbirko pravljič *Mačja preja*, v letih 1998, 2000, 2002 je bila nominirana za Andersenovo nagrado, leta 2000 pa je prejela Prešernovo nagrado za pesniški opus, a je nagrado zavrnila. (Haramija 2008: 26).

Pogleda in razmišljanje o lastnem delu je Svetlana Makarovič zapisala v pismu, ki je bilo objavljeno v knjigi *Do zvezd in nazaj* avtorice Berte Golob. Zapisala je, da je slabe volje, ko izve, da se učenci učijo o njej, »kot bi bila kakšen puščoben Stritar ali Jakob Sket.« Pravi, da bi veliko raje videla, da bi njene pravljičice brali na skrivaj, pod klopjo, med uro zemljepisa, za čisto zabavo. Odločno nasprotuje oznaki igralka, saj, kot pravi, govori in poje samo in izključno svoja besedila; igralec v običajnem smislu pa se mora prilagoditi vlogi, ki jo je napisal nekdo drug. Verjetno zato še do danes ni dvignila že narejene diplome na »tisti AGRFTGRMTRV ali kako že«. Slava ji pomeni predvsem nekaj negativnega, pomeni ji ogromno sitnosti v vsakdanjem življenju, buljenje na avtobusih, dolgo verigo obrekovanj ljudi, ki se sprašujejo, zakaj je samotarka, ter sovraštvo nekaterih pritlikavih novinarčkov in novinark. »Slava te osami, zoža krog pravih prijateljev.« Ko napiše knjigo, jo ne zanima več, saj jo reka časa nosi naprej in prav nič si ne želi priti še kdaj na ta planet. Njena ljubezen do živali in narave je brezmejna. »Bodite prijazni z živalmi in rožami – ne postanite slovenčljni. Mislite in razmišljajte sami zase, ne v skupini. Odločajte se sami, ne v skupini. Bodi ti sam, enkrat in neponovljiv. Nosi svoje ime kot žlahten nakit.« (Golob 1994: 120).

4 ANALIZA SLIKANIC

4.1 Veveriček posebne sorte

Zgodba se začne na aprilsko deževno jutro, ko prebivalce Veveričjega gaja zbudi šoja z novico, da je veverica Puhanka skotila pet mladičkov. Živali so nad novico navdušene in se veselijo druženja z novimi prebivalci gaja. Male veveričke rastejo in postajajo vse bolj radovedne, začnejo raziskovati gozd in se osamosvajati. Nekega dne začnejo veveričke skakati iz veje na vejo, zaplete pa se, ko najmlajši Čopko ne more skočiti, saj nima dovolj moči v tačkah. Mama Puhanka svojega sina pokara, da ji dela sramoto, šele kasneje ugotovi, da je z njegovo tačko res nekaj narobe. Medtem ko so ostale veverice skakale iz veje na vejo, je Čopko opazoval svet okoli sebe in se naučil veliko stvari, npr. seštevati in odštevati lešnike, razločevati liste različnih dreves, opazovati življenje ptic, rož, drevja in še in še. Ker pa je ves čas vadil petje, je znal tudi lepo peti. Tako je postal najpametnejši veveriček v gozdu.

Kot trdi Milena Mileva Blažić, Svetlana Makarovič v književno dogajanje dostikrat vpleta problemske teme, ki so atipične za mladinsko književnost. (Blažić 20011: 79). Tako se v slikanici *Veveriček posebne sorte* ukvarja s problematiko drugačnosti. Z likom veverička je predstavila svet otrok z motnjami v razvoju. »»Ne vem ... ne vem, kako naj skočim,« je negotovo zamrmral Čopko. »Nobene moči ne čutim v tačkah.«« (Makarovič 2007)¹ »Ena tačka njenega najmlajšega veverička je bila nenavadno skrivljena in tanjša od drugih. Zares, ta veveriček je natanko čutil, da ne more skakati, pa če si je še tako želel.« (Makarovič 2007).

Glavno sporočilo slikanice je, da ima vsak človek svoj talent. Če ne moremo početi stvari, ki jih počne večina, še ne pomeni, da nismo nadarjeni. Svojo drugačnost moramo izkoristiti in se uveljaviti na področjih, na katerih smo lahko uspešni. Pomembno je, da ne obupamo, ampak se trudimo, da bi dosegli največ, kar lahko. Kot trdi Darja Lavrenčič Vrabec: »Svojo drugačnost oz. posebnost je treba izkoristiti kot izziv.«. (Lavrenčič Vrabec 2008: 388). Tudi Čopko ni obupal, ko je videl, da edini ne more skakati, ampak je opazoval svet okoli sebe in kaj kmalu ugotovil, da življenje ni samo skakanje iz veje na vejo. Naučil se je petja, seštevanja, napovedovanja vremena, itn. Ker je znal več stvari, so ga imele živali zelo rade, s posebnim veseljem pa so poslušale njegovo pripovedovanje zgodb. Skozi zgodbo spoznamo, da se moramo truditi in vztrajati za dosego cilja. Nobena stvar ni tako težka, da se je ne bi

¹ Slikanice nimajo oštevilčenih strani.

mogli naučiti. Vsak človek pa je edinstven, zato smo nadarjeni za različne stvari, svoj talent moramo le odkriti in pokazati drugim. »Postal je silno priljubljen in vse veverice so hodile k njemu po nasvete /.../ Le kdaj bi se naš Čopko navadil tako bistro razmišljati, če bi porabil ves svoj čas za skakanje in divjanje kot druge veverice?« (Makarovič 2007).

Najnovejšo izdajo slikanice je ilustrirala Daša Simčič². Glede na razporeditev besedila in ilustracije, gre po Kobetovi za drugi tip slikanice, saj ilustracije segajo čez rob. Besedilo je razdeljeno na krajše odlomke, ki so vkomponirani v sliko. Ilustratorica uporablja tople barve, prevladujeta pa rumena in svetlo zelena. Temnih barv skoraj ni uporabljala, razen za upodobitev kosa, ki je črne barve, in za upodobitev mišk, ki so sive barve. Miške so prikazane kot dokaj velike živali, saj zajčkom segajo skoraj do ramen. Robovi so zaobljeni. Linije niso stroge in zaključene, saj se prelivajo iz ene v drugo. Ne morem pa se strinjati s trditvijo Alenke Sottler, ki trdi, da sodobni avtorji ne slikajo negativnih čustev, saj lahko opazimo, da živali izražajo predvsem negativna čustva, kot so zaskrbljenost, začudenost, presenečenost in žalost. Enkrat so naslikane tudi solze. Pozitivna čustva se pojavijo le redko. V ospredju ilustracij so živali, gozd ostaja nekje v ozadju, saj je zabrisan.

4.2 Saprarniška

Zgodba se prične na nedeljsko jutro, na robu travnika, v skednju, kjer ima miška Sapra svoj dom. Za zajtrk si želi streti lešnik, vendar si pri tem nalomi zob. Odide v gozd po pomoč, vendar jo vse živali nesramno zavrnejo, edina, ki ji pomaga, je žaba. Odpelje jo do zobozdravnika, ki ji popravi nalomljen zob. Na poti domov jo preseneti maček, ki se mu spretno izogne. Miška zadovoljna odide domov. Doma ugrizne v lešnik, vendar razočarana ugotovi, da je lupina prazna. Žalostna se odpravi v posteljo, ko na oknu zagleda duha. Sprva se ga prestraši, nato pa kmalu ugotovi, da se nima česa bati, saj je duhec zelo prijazen, pokaže ji grm, ki je med 24 in 1 uro zjutraj poln lešnikov. Sapramiška tako postane najsrečnejša miš na svetu.

V ozadju zgodbe se skriva slovenski pregovor Dobrim ljudem se dogajajo dobre stvari. Miška naleti ob iskanju pomoči na neprijaznost in goljufanje, najprej ob grobi zavrnitvi zajca, nato ob veverici, ki ji poje lešnik, vendar še vedno ostaja prijazna in tiha miška, ki si želi samo pojesti slasten lešnik. Hodi naprej po gozdu in upa na pomoč. Ko ji žabica zapravi že drugi

² Slikanico je leta 1996 ilustriral tudi Marjan Manček.

lešnik, miška ne obupa, ampak se tolaži, da ima še enega. »Nič ne de, regica – saj imam še en lešnik. Bom že kako.« (Makarovič 2007). Večkrat moramo za dosego cilja premagati lastne strahove, kar je primorana storiti tudi miška. Kljub temu da se je bala zobozdravnika, ga je obiskala. »»To pomeni: Doktor Detel, zobni zdravnik,« je važno rekla regica. »Zdaj smo pa tam,« se je ustrašila miška in se začela tresti.« (Makarovič 2007). Ker je bila miška, kljub številnim oviram, na katere je naletela, vztrajna in prijazna, na koncu najde svojo srečo. »Snela je tablico, kjer je pisalo njeno ime, jo obrnila in obesila nazaj, nanjo pa je z velikimi črkami napisala: SAPRAMIŠKA, NAJSREČNEJŠA MIŠ NA SVETU.« (Makarovič 2007). Tudi Darja Lavrenčič Vrabec v spremni besedi pravi »Pogumni, iskreni in prizadevni, takšni, ki so vredni prijateljstva in zato tudi imajo prijatelje, pa dosežejo marsikaj. No, potreben je tudi kanček sreče, pa nekaj vere v čarovnije.« (Lavrenčič Vrabec 2008: 390).

Slikanica je polna dogodivščin in življenjskih spoznanj, kot trdi Mateja Pezdirc Bartol v svojem članku, Svetlana Makarovič v razgibano zgodbo, polno napetih dogodivščin glavne junakinje, na nevsiljiv način vkomponira številna bivanjska spoznanja, ki ne delujejo didaktično ali moralizirajoče. Ena od velikih odlik Sapre je njena zmožnost izražanja cele palete čustev, ki si sledijo od veselja preko žalosti in obupa do največje sreče ob koncu zgodbe. Avtorica svojim literarnim junakom pusti, da delajo napake in se sami prikopljejo do rešitve in novih spoznanj po poti preizkušenj in dozorevanja. (Pezdirc Bartol 2011: 93).

Tudi to slikanico je ilustrirala Daša Simčič³. Zopet gre po Kobetovi za drugi tip slikanice, saj ilustracija sega čez rob in se razleze čez besedilo. Manjši besedilni odlomki so vkomponirani v sliko. Ilustratorica je tudi tukaj uporabila svetle barve, med katerimi prevladujeta zelena in rjava. Linije so mehke, robovi pa zarobljeni. Izrazi živalskih obrazov so različni. Prikazujejo bolečino zaradi nalomljenega zoba, zvitost veverice, ki pretenta miško, in kasneje njeno ugodje ob zaužitvi lešnika, prikazujejo miškino jezo in žalost ob izgubi zaklada, zaskrbljenost ter na koncu zadovoljstvo in srečo ob čarobnem grmu. Ko je miška pri zobozdravniku, ne opazimo nobenih zdravniških pripomočkov, kot je npr. injekcija, tako lahko potrdimo trditev Alenke Sottlar, da sodobne ilustracije ne prikazujejo po njenih besedah »neprimernih predmetov«⁴. V ospredju so podobe živali, okolica pa je manj natančno izdelana. Čarobnost je

³ Sapramiška je izšla v štirih različnih slikaniških izdajah z ilustracijami štirih avtorjev ter v več ponatisih. Prvič je zgodbo ilustrirala Marija Lucija Stupica (1976), nato Svetlana Makarovič sama (1986), trtjič je zgodbo ilustriral Gorazd Vahen (1998, 1999, 2003, 2007, 2010) in zadnjo Daša Simčič (2007). (Pezdirc Bartol 2011: 88).

⁴ Otroci se bojijo zdravnikov in injekcij, saj je prva asociacija, ki jo dobijo, bolečina. Ker bi naj slikanice otroku povzročala ugodje, so zdravniški instrumenti neprimerni, saj zbuja negativne občutke.

prikazana s prehodom temnih barv v svetle. Tako temno modra barva počasi prehaja v belo. V najsvetlejšem delu slike se nahaja duhec.

4.3 Sapramišja sreča

Zgodba govori o trmasti miški, ki ni hotela poslušati žabca, ko ji je svetoval, naj si podpre hiško, saj se ji bo v nasprotnem primeru podrla. Prišla je zima, z njo vihar in miška je ostala brez strehe nad glavo. Mimo je prišla žabica in ji dejala, da je vsak svoje sreče kovač. Miška je nekaj časa razmišljala, nato pa sklenila, da si gre skovat svojo srečo. Odšla je do stare kovačije, kjer je prosila kovača, da ji pomaga skovati srečo. Kovala sta vso noč in na koncu jima je uspelo. Na poti domov so jo čakale razne ovire, vendar je miška vse premagala, saj je imela srečo. Ko je prišla do svoje hiške, jo je čakalo prijetno presenečenje, živali so vse popravile in tako je imela zopet svoj dom.

Sporočilo izhaja iz slovenskega pregovora Vsak je svoje sreče kovač, kar pomeni, da smo za osebno srečo odgovorni sami in le od nas je odvisno, če jo bomo znali poiskati. »Kadar si najbolj nesrečna, se spomni, da je vsak svoje sreče kovač.« (Makarovič 2008). Ko je miška ostala brez strehe nad glavo, bi lahko obupala in se smilila sama sebi. Lahko bi se obtoževala, ker ni poslušala svarila prijatelja žabca. Vendar je spoznala, da zaradi nesreče ni konec sveta, da lahko uničeno popravi in zopet najde svojo srečo. Pomembno je, da na življenje gledamo s svetle strani, da se ne prestrašimo ovir, ampak zaradi njih zrastemo. »Zdaj pa brž domov! Res da je moja kočica podrt, ampak pod kakšen tram se bom že stisnila /.../ Še sreča, da je vihar podrl samo polovico hiške.« (Makarovič 2008). Zgodba pa nas opominja tudi na prijatelje. Sporoča nam, da z njihovo pomočjo veliko lažje premagujemo težave. Le s pravimi prijatelji smo lahko zares srečni, saj imamo nekoga s katerim lahko srečo delimo. »Ne le da je vsak svoje sreče kovač, pomembno je tudi, da se sreče zavedamo, pa to, da imamo prijatelje, s katerimi delimo tako slabo dobro.« (Lavrenčič Vrabec 2008: 389).

Slikanico je ilustrirala Daša Simčič, zato so barve pričakovano tople in nežne. Slika sega preko robov, čez besedilo. Prevladujoča barva je belo zelena, saj gre za zimski čas. Linije so mehke, robovi pa zaobljeni. Živali in kovač so natančneje dodelani, medtem ko je okolica zabrisana. Prvič se v slikanici pojavijo predmeti, ki bi naj bili po mnenju Alenke Sottler

»neprimerni⁵«, npr. kladivo, klešče, žebelj in škarje. Živali zopet izražajo večinoma negativna čustva, kot so zaskrbljenost, žalost in obup ob podrti hiški, napor ob izdelovanju sreče. Na koncu pa se pokaže tudi nekaj pozitivnih čustev. Ob popravljeni hiški se živalim na obrazih narišeta nasmeh in zadovoljstvo.

4.4 Živalska olimpijada

Sprva se zgodba odvija v Zahribju, kjer se sredi gozda zberejo živali, saj se je medved spomnil, da bi lahko sodelovali na olimpijadi. Živali so nad idejo navdušene, zato začnejo razmišljati, v kateri športni disciplini bi tekmovali. Ko se dogovorijo, začnejo pridno trenirati. Dogajanje se nato prestavi v Piciland, kjer se odvija olimpijada. Zaljubljeni robot pomeša vse podatke, zato živali ne tekmujejo v disciplinah, za katere so se prijavile. Zdi se, da bodo izgubile, vendar se na koncu vse dobro izteče, saj še pravi čas ugotovijo, da je robot zamešal podatke. Živali lahko tekmujejo v disciplinah, za katere so se prijavile, in zmagajo v vseh športnih panogah.

Svetlana Makarovič z zgodbo kritizira tekmovalnost. S pomočjo živali opiše, kako se ljudje grebejo za prevlado na vseh področjih in kako želijo biti najboljši. Solidarnosti in občutka za sočloveka ni več, saj ravno najbližji najbolj ogroža napredovanje in prevlado. Zgodba problematizira tudi človeško neposlušnost. Ko želijo živali dopovedati sodnikom, da je prišlo do napake pri razvrščanju v skupine, jih nočejo niti slišati. Zdi se jim nemogoče, da bi lahko ob tako vrhunski tehnologiji prišlo do napake. Občutek dobimo, da stroji vodijo in narekujejo človeška življenja, brez njih pa je človek nemočen. »»To mora biti pomota,« je zavpila, »jaz nisem nogometašinja!« Pa je nihče ni poslušal. »Robot se ne more zmotiti,« so dejali redarji. »Predpisi so predpisi!«« (Makarovič 2004). Skozi slikanico nam skuša avtorica sporočiti, da smo ljudje neumni, ker ves čas tekmujejo. Želi nas podučiti, da bi morali biti s sočlovekom in naravo prijatelji in ne tekmovalci. »Tako so živali iz Zahribja zmagale na olimpijadi v Picilandu. /.../ Tekmovalci pa niso več. Saj so vedele, da so boljše od ljudi.« (Makarovič 2004).

Slikanico je ilustriral Gorazd Vahen⁶. Glede na razporeditev besedila in ilustracije, gre za drugi tip slikanice, saj ilustracije segajo čez rob. Besedilo je deljeno na manjše smiselne

⁵ Neprimerni bi naj bili, ker lahko predmeti, kot so škarje, kladivo, klešče, itd., predstavljajo simbol nasilja, kar pa pri otrocih vzbuja negativna čustva.

⁶ Leta 1976 se je pod ilustratorja slikanice podpisal tudi Božo Kos.

odlomke, ki so vkomponirani v sliko. Linije so mehke in zaobljene. V prvem delu slikanice prevladujeta naravni barvi zelena in rjava. Ko pa se dogajanje prestavi iz narave v stavbne prostore, ilustrator od toplih živih barv preide v hladne in mrtve. Tako v drugem delu prevladujeta siva in temno modra barva. Na začetku so obrazi živali nasmejani, polni pričakovanj, saj se veselijo tekmovanja v Picilandu, proti sredini zgodbe so zaskrbljeni in prestrašeni, ker jim nihče ne verjame, da je prišlo do pomote, in na koncu zopet nasmejani, ko imajo v rokah nešteto zlatih medalj.

4.5 Pod medvedovim dežnikom

Medved je dobil za rojstni dan nov rdeč dežnik, zato je komaj čakal prvi dež, da bi ga lahko pokazal. Nekega dne je res deževalo. Medved je z veseljem razprl nov dežnik in šel skozi gozd. Srečal je lisico, ki je imela svoj dežnik. Lepo jo je pozdravil, vendar mu ta pozdrava ni vrnila. Šel je naprej in na poti srečal svoje živalske prijatelje, ki so bili brez dežnika, zato je vse povabil pod svojega. Živali so mu tožile, kako jih lisica ni hotela sprejeti k sebi, pa jih je hitro potolažil. Naslednjega dne je bilo lisici dolgčas, zato si je zaželela družbe. Ogovarjala je živali in jih vabila k sebi, pa nobena ni imela časa, saj se je vsem mudilo k prijatelju medvedu.

Zgodba nas uči, da moramo stvari deliti. Tisti, ki imajo več, naj pomagajo tistim, ki nimajo. Medvedek je pomagal svojim prijateljem, ki niso imeli dežnika, pa čeprav ni bilo več veliko prostora pod njim. Brez pomisleka jih je sprejel pod svoj novi dežnik, pri čemer ni delal razlik, pomagal je vsem, ki so pomoč potrebovali. »Srečali so veverico. Čisto je bila mokra in rep je imela ves zlepljen od dežja. Medved je zaklical: »Kar k nam pod dežnik, veverica! Kjer je prostora za tri, ga bo tudi za štiri!« (Makarovič 2002). Če ne znamo pomagati, tudi sami ne bomo dobili pomoči, ko jo bomo potrebovali. Lahko trdimo, da se pod zgodbo o dežniku skriva rek »V nesreči spoznaš najboljšega prijatelja.« To pomeni, da so pravi prijatelji tisti, ki nam stojijo ob strani tudi v težkih trenutkih in ne samo v dobrih. Ker lisica ni pomagala prijateljem, ko so jo potrebovali, je na koncu ostala sama. »Lisica je legla na tla, glavo je položila na tace in je ves popoldan pela žalostne pesmi.« (Makarovič 2002).

Tudi to slikanico je ilustriral Gorazd Vahen. Krajši odlomki besedila so vkomponirani v ilustracijo, kar pomeni, da gre za drugi tip slikanice, glede na razporeditev besedila in slike. Linije so mehke, robovi pa zaobljeni. Barve, s katerimi slika naravo, so tople. Med vsemi prevladuje zelena. Ilustrator je z izbiro barve dežnika dosegel osredotočenost bralca na glavni predmet zgodbe, tj. dežnik. Okolica ne ostaja zabrisana in v ozadju, saj je natančno izrisana,

robovi so zaključeni. Prvič ima glavni literarni lik ves čas nasmejan obraz, kar daje slikanici poseben čar. Tudi ostale živali so nasmejane, ko dobijo streho nad glavo. Edina, ki izkazuje negativna čustva, je lisica. Najprej je jezna, ker nima edina v gozdu dežnika, nato pa žalostna, ker je ostala brez prijateljev.

4.6 Tacamuca

Tacamuca je mačka, ki je še zadnji tolar zapravila za zelen svilen trak, namesto da bi si kupila kaj za pod zob. Od grozne lakote ji je krulilo po želodcu in ko je lakota postala nevzdržna, je sklenila, da gre v službo. Hotela je zaslužiti nekaj denarja, da bi si lahko kupila nekaj hrane. Najprej se je zatekla k zajcu, ki ji je za plačilo ponudil zelenjavo, ki je ni marala. Šla je do jazbeca, a je tudi od njega odšla lačna. Na koncu pa je naletela na lisico, ki ni imela dobrih namenov s Tacamuco. Hotela si jo je privoščiti za večerjo, zato jo je pitala s hrano. Ko je Tacamuca končno spoznala, kakšne namene ima lisica, je bilo že skoraj prepozno. Zadnji čas se je s pomočjo jazbečarja rešila. Jazbečar in muca pa še danes pripovedujeta njuno zgodbo.

Zgodba problematizira motnje prehranjevanja. S Tacamuco spoznamo svet, kjer se hrani odreka, kljub lakoti, svet z nizko samopodobo in svet, kjer je zaradi odrekanja ogroženo življenje. Tacamuca se ves čas odreka hrani in prepričuje samo sebe, da ni lačna. Zadnje tolarje porabi za svileni trak, pa čeprav ve, da bi se ji prilegel kakšen mačji zrezek. Namesto tega pa raje zre v oblake in si predstavlja, da so smetana. »Če je bila lačna, je gledala oblake in si predstavljala, da so smetana, popila je malo vode in si mislila, da je mleko /.../ In kmalu je Tacamuca shujšala, šape so se ji tresle od slabosti /.../« (Makarovič 1995). Sporočilo zgodbe je, da moramo svoje telo spoštovati. Svoje življenje moramo ceniti, saj ga lahko še prehitro izgubimo. Tacamuca se je še pravi čas odločila za življenje, lahko pa bi bilo prepozno.

Zopet je ilustrator slikanice Gorazd Vahen. Tokrat so barve hladnejše in intenzivnejše. Prevladujeta siva in rjava. Slikanica Tacamuca je, glede na razporeditev slike in besedila, drugi tip slikanice. Linije so mehke, robovi pa zaobljeni. Izrazi na obrazih živali so večinoma negativni. Ob nenehni lakoti izražajo nejevoljo, strah zaradi nesramnega jazbeca, žalost zaradi nemoči, izražajo pa tudi jezo in zvitost. Ko se muca reši iz lisičjih krempljev, se tudi na sliki pojavijo pozitivni izrazi, to sta zadovoljstvo in veselje. Na ilustracijah lahko opazimo dva

predmeta, ki po besedah Sottlarjeve ne sodita v slikanico, in sicer pipo⁷, ki jo kadi stari jazbečar in vilico⁸, s katero Tacamuca peče klobase. Poleg živalskih likov je dobro izdelana tudi okolica, saj ilustrator upodablja tudi malenkosti, kot so mušnice, slika na steni, itd.

4.7 Smetiščni muc

Zgodba se odvija v večernih urah, v urbanem okolju. Smetiščni muc je ravno pojedel zrezek, ko je na balkonu zagledal siamskega mačka. Siamski maček se norčuje iz smetiščnega, češ da se ne umiva in da se nezdravo prehranjuje. S ponosom mu pove, da je čistokrven, da so njegovi lastniki zelo bogati in da ga negujejo, da bo najlepši. Sprašuje ga, kaj sploh ima od življenja, če nima gospodarjev in primerne oskrbe. Smetiščni muc pa mu samo mirno razloži, da ima svobodo, ki je vredna veliko več kot vse materialne dobrine.

Slikanica govori o pomembnosti svobode. Skuša nam dokazati, da brez svobode nimamo ničesar. Hkrati pa prikazuje nesrečo bogatih, ki jo skušajo prikriti z zunanjim videzom. Tudi siamski maček se rad pohvali s svojo lepoto in negovanostjo, nič pa ne pove o svojem počutju. O počutju verjetno niti ne razmišlja, saj se mu zdijo materialne dobrine pomembnejše. »Zato, da bom lep. Zato tudi jem ribe in ovsene kosmiče, da bom imel lepo dlako in jasne oči.« (Makarovič 1999). Vidimo lahko, da lepota siamskemu mačku veliko pomeni, ne zaveda pa se, da se za to lepoto skriva ujetost med štiri stene in odvisnost od gospodarjev. Njegovo popolno nasprotje pa je smetiščni muc, ki mu ni mar za lepoto in dobrine, pomembno mu je samo, da je srečen in svoboden. »»Gospodarji? Nimam gospodarjev! Jaz sem smetiščni maček,« je rekel sivi muc. Siamski maček je dolgo molčal, potem pa rekel: »Moji gospodarji so zelo bogati. Jaz sem bil drag in tudi moja oskrba ni zastoj, če ti to kaj pove. Kaj pa imaš ti od življenja? Sivi muc, smetiščni muc, se je obrnil, da bi odšel, in rekel: »Imam svobodo.«« (Makarovič 1999). Iz zgodbe lahko razberemo, da je svoboda ena izmed najpomembnejših dobrin v življenju. Ne moremo si je kupiti, moramo si ji pridobiti in znati ohranjati.

Slikanico je ilustriral Gorazd Vahen. Tudi v tem primeru slikanico, katere ilustracije segajo čez rob. Vahen je uporabil temne barve, saj se zgodba odvija v večernih urah. Tako prevladujeta siva in temno modra barva. Linije niso stroge, robovi pa so zaobljeni. Mesto je prikazano na negativen način, že zaradi izbire sive barve, pa tudi zaradi naslikanih visokih

⁷ Kajenje je škodljivo, zato naj ne bi bilo primerno, da se v slikanici pojavi pipa.

⁸ Vilica kot simbol nasilja.

stavb, tlakovanih poti in ograj, ki veljajo za simbol ujetosti. Prvi izraz na obrazu smetiščnega muca je prebrisan, saj slika prikazuje pobeg mačka z zrezkom v gobčku. Kasneje sta obraza obeh mačk zabrisana, na koncu pa vidimo siamskega mačka z grdim pogledom in smetiščnega muca s širokim nasmehom na obrazu.

4.8 Sovica Oka

Je zgodba o posebni sovi, ki ponoči spi, po dnevi pa lovi. Sovica je bila zelo radovedna, zato je hotela videti, kakšno je življenje podnevi. Ponoči, ko se je cela družina odpravljala na potep, je Oka spala, zjutraj, ko bi morala spati, pa je odšla raziskovat dan. Zaradi močne svetlobe si je na oči nadela sončna očala iz bukovih listov in odletela. Njeno raziskovanje pa je bilo vse prej kot prijetno. Najprej je srečala zajca, ki se jo je prestraši, nato lisico, ki jo je hotela pojesti in na koncu še raco, s katero je hotela plavati in se pri tem skoraj utopila. Zaradi neprijetnih dogodivščin je sklenila, da odide domov, kjer so jo že vsi zaskrbljeno čakali.

Svetlana Makarovič v delu opisuje otroško radovednost oziroma jo po besedah Darje Lavrenčič Vrabec spodbuja. »Spodbuja radovednost, pa čeprav s tem mladič lahko vznemirja starodavni vesoljni red. Prav radovednost, neukročenost in izvirnost te lahko naredijo za nekakšnega »mišjega angela.« (Lavrenčič Vrabec 2008: 388). »Huhu, zakaj pa ne bi kar zmeraj ponoči spala, podnevi pa letala okrog? Res, zakaj pa ne? Kaj pa koga briga! Jaz sem sovica Oka in počnem, kar se mi zdi!« (Makarovič 2011). Če sovica ne bi bila radovedna, ne bi nikoli izvedela, kakšen je dan. Nikoli se ne bi prepričala, da je zanjo res bolje, da raziskuje ponoči, saj se je s svojim odhodom čez dan, sama prepričala, da je zanjo preveč nevarno. Avtorica v delu opozarja na otroško naivnost. Uči nas, da ne smemo zaupati neznancem. Oka takoj zaupa lisici, ki si jo seveda želi privoščiti za svoj obrok, z njo se namerava celo igrati, dokler ne prepozna njenih pravih namenov. »Saj bi te povabila s seboj tja, pa kaj, ko vem, kako se majhne sovice bojite tako velikih živali, kakršna sem jaz ...« /.../ In Oka, radovedna kot je bila, je sfrlela z veje – naravnost lisici v gobec!« (Makarovič 2011). Zgodba ima humoren zaključek, ko nagovori otroke, da morajo spat, ker niso sove. Torej, običajno je, da ljudje ponoči spimo in tako naj tudi ostane. »Hej, saj se že večeri! Kako pa, da ste še zmeraj pokonci? Alo spat, saj niste sove!« (Makarovič 2011).

Slikanico je ilustriral Gorazd Vahen. Zgodba je razdeljena na krajše odlomke, ki so vkomponirani v ilustracijo, torej gre za drugi tip slikanice. Vahen je uporabil hladnejše in intenzivnejše barve. Prevladujeta vijolično modra in temno zelena. Linije so mehke, robovi pa

zaobljeni. V slikanici niso dobro dodelane samo živali, ampak tudi okolica. Podobe živali so v primerjavi z drugimi slikanicami velike, zavzemajo tudi polovico lista. Ilustrator je naslikal čustva, kot so presenečenost, strah, zvitost, požrešnost, žalost in jeza, kar pomeni, da ilustracije zopet ne prikazujejo samo pozitivnih čustev.

4.9 Replja

Replja je kvačkala šal, ko jo je obiskal Repelj z najnovejšimi novicami. Dolgo sta se pogovarjala, Replja pa je pozabila, da še vedno kvačka. Skvačkala je tako dolgi šal, da bi bil prevelik še slonu. Odločila se je, da ga razplete in zvije nazaj v klopčič. Pri svojem delu pa je naletela na lisico, ki jo je skoraj pojedla, vendar se je veverička pravočasno rešila. Z veje se je posmehovala lisici, ki je ni mogla ujeti. Kmalu pa jo je veselje minilo, saj se ji je razpletel še zadnji košček šala. Jezna je odšla domov, kjer jo je zopet obiskal Repelj. Naredila sta si gugalnico iz volne in se gugal dokler se ni gugalnica pretrgala. Jezna drug na drugega sta se veverička poslovila za celo popoldne. Košaro z volno pa je našla deklica in si iz nje skvačkala najlepši šal, kar jih je bilo.

Kvačkanje šala je prisposoda za dolgoletni trud, ki se lahko v trenutku izniči. V življenju se večkrat trudimo, da bi dosegli zastavljeni cilj. Pot do njega pa ni vedno lahka, zato moramo vanj vložiti veliko truda. Če zaidemo s poti, lahko pristanemo na začetku. Zgodba obravnava tudi nezadovoljstvo z doseženim. Veverica je kvačkala in kvačkala, na koncu pa s svojim izdelkom ni bila zadovoljna, zato ga je začela uničevati. Pri tem se je oštela, saj je na koncu ostala brez najmanjšega koščka šala. Prijatelj Repelj ji je hotel pomagati in jo potolažiti, zato ji je predlagal, da bi iz volne naredila gugalnico, ki se je kasneje strgala. Namesto da bi mu bila hvaležna, ker jo je skušal osrečiti, je bila jezna nanj, čeprav ni bil kriv, da se je vrvica pretrgala. Torej, v življenju moramo biti ponosni na svoje dosežke, kljub temu da niso vedno popolni.

Slikanico je ilustrirala Nina Meglič.⁹ Ilustracije segajo čez rob, saj gre za drugi tip slikanic. Barve so tople, ilustratorica pa je uporabila več različnih barv, tako da ne moremo določiti, katera prevladuje. Linije so mehke, robovi pa zaokroženi. Slikanica nima zabrisanih robov, gre za zaključene ilustracije. V ospredju so živali, saj okolica ni natančno dodelana. Obrazi

⁹ Leta 1988 je zgodbo ilustriral tudi Marjan Manček.

živali izražajo začudenje, obup, presenečenje, jezo, privoščljivost, zaskrbljenost in veselje. Torej zopet prevladujejo negativna čustva.

4.10 Kokoška Emilija

Je zgodba o zelo pametni kokoški, ki je žvela skupaj z ostalimi dvanajstimi v kurniku. Vsako jutro je prišla gospodarica in jim pobrala jajca, ki so jih zvalile ponoči. Za njih se ni nikoli zahvalila, kar je Emilijo strašno jezilo. Domislila se je, da bo svoje jajce pojedla. Gospodinja je bila čisto obupana, ko je ugotovila, da manjka nekaj jajc. Za Emilijo so ponavljale še ostale kokoši, dokler ni gospodarica ponorela. Zadnji čas so jo pogasili gasilci. Čedni gasilec ji je svetoval, naj kokoškam kdaj pove kaj lepega in se jim zahvali, pa bodo morda bolj nesle. Gospodinja je upoštevala njegov nasvet. Zjutraj jim je v korita nasula najslajše žito, za vsako zvaljeno jajce pa se je lepo zahvalila. Kokoške so tako z veseljem valile, gospodinja pa je bila zopet srečna.

Olika je zelo pomembna. Pomembno je, da znamo izkazati hvaležnost za stvari, ki nam jih nekdo podari. Če smo nehvaležni in samozadostni, nas življenje hitro kaznuje. Tudi gospodarico je, saj je ostala brez jajc, s katerimi je prej služila denar. »Če ti nekdo nekaj podari, te res ne bo konec, če mu rečeš hvala, ne res?« (Makarovič 1993). Z zgodbo se naučimo, da moramo znati izkazati hvaležnost, drugače lahko kmalu izgubimo podarjeno. »»Kakakakšno llepo jjjajce. Ali ga ni škokokoda za našo gospodinjo, kkki mi zzanj nnniti hvala ne bo rekla!«« S konico kljuna je narahlo piknila v jajce.« (Makarovič 1993).

Slikanico je ilustriral Lucijan Reščič. Ilustracije se precej razlikujejo od prej obravnavanih. Gre za prvi primer klasične slikanice, saj so bile vse prej obravnavane neklasične. V omenjenem delu je vsaka ilustracija samostojna slika, besedilo in slika se tako menjujeta v enakovrednem prostorskem razmerju. Če so vsi prej omenjeni ilustratorju uporabljali mehke linije in zaokrožene robove, pa se Lucijan Reščič poslužuje ostrih in nalomljenih linij. Pri slikanju pa je uporabil vse barve..

5 ZAKLJUČEK

V diplomski nalogi sem analizirala deset najbolj branih živalskih pravljic Svetlane Makarovič v letu 2011. Zanimale so me samo tiste živalske pravljice, ki so izšle v slikaniški obliki. Ker je določene slikanice ilustriralo več različnih avtorjev, sem si natančneje ogledala zadnjo verzijo izdaje. Podatke o branosti njenih del sem pridobila s pomočjo programa cobiss, pod rubriko Knjižna nadomestila, kjer najdemo podatke o številu izposoj na posamezno delo. Najbolj brane slikanice Svetlane Makarovič v letu 2011 so: *Veveriček posebne sorte*, *Sapramiška*, *Sapramišja sreča*, *Živalska olimpijada*, *Pod medvedovim dežnikom*, *Smetiščni muc*, *Tacamaca*, *Sovica Oka*, *Replja* in *Kokoška Emilija*. Slikanica je otrokovo prvo srečanje s knjigo, v kateri se prepletata besedilo in slika, ki skupaj tvorita celoto. V analiziranih delih so nosilci dogajanja živali, zato dela uvrščamo v podskupino sodobne živalske pravljice. Za sodobno pravljico je značilno, da izhaja iz folklorne književnosti, opazni pa so odmiki, ki se kažejo predvsem na snovno-tematski in motivni ravni ter na ravni izbire literarnih likov. Pri analizi sem tako ugotovila, da se avtorica dotika vseh sodobnih problemov, ki jih otroški svet še ne pozna, vsaka njena zgodba pa nosi pomembno sporočilo, ki ga lahko, glede na starost in splošno vedenje, različno prepoznavamo. Njena dela, zavita v metafore, sporočajo etična načela in vzgojne nauke starejšim, kljub temu pa pričarajo pravljичni svet otroku, ki težav sodobnega sveta še ne pozna. Slikanica *Veveriček posebne sorte* govori o drugačnosti, njeno glavno sporočilo pa je, da ima vsak posameznik svoje talente, tudi če izstopa iz večine. Avtorica se poslužuje tudi tem o vztrajnosti in premagovanju ovir, ki jih predstavi v *Sapramiški*. Spoznamo, da moramo v življenju vztrajati, da bi lahko dosegli zastavljen cilj. Dobrota, prijaznost in požrtvovalnost bodo vedno nagrajene. V *Sapramišji sreči* se ukvarja z iskanjem sreče, na koncu pa spoznamo, da smo sami odgovorni za svojo srečo in le od nas je odvisno, če jo bomo našli. Vse pogostejša je tekmovalnost med ljudmi, ki jo Makarovičeva opiše v *Živalski olimpijadi*. Skozi zgodbo se naučimo, da je tekmovati neumno in da s tekmovalnostjo samo zamujamo lepe trenutke življenja. Slikanica *Pod medvedovim dežnikom* je zgodba, ki govori o solidarnosti in medsebojni pomoči, ki ju sodobna družba skoraj ne pozna več. Če ne bomo pomagali ljudem v stiski, tudi nam ne bo nihče pomagal, ko bomo pomoč potrebovali. V zgodbi *Smetiščni muc* je na vrh lestvice vrednost postavljena svoboda, saj brez nje nimamo ničesar. Svetlana Makarovič se ne izogiba niti temi, kot so motnje prehranjevanja, opiše jo v delu *Tacamaca*, bralca pa nagovarja, da mora svoje telo spoštovati. *Sovica Oka* govori o otroški radovednosti. Pomembno je, da nas stvari zanimajo, saj lahko s

svojo radovednostjo sami spoznavamo svet. Ljudje smo prevečkrat nezadovoljni s svojim delom, kot je nezadovoljna glavna junakinja zgodbe *Replja. Kokoška Emilija* govori o pomembnosti olike. Moramo znati reči »prosim« in »hvala«, saj sta to čarobni besedi, s katerima lahko dosežemo marsikaj. Ugotovila sem, da njena dela delujejo kot nekakšni vzgojni katalogi, ki obravnavajo vse sodobne probleme, pa čeprav se nam sprva zdi, da so otroci še premajhni, da bi jih razumeli. Ker pa je slikanica preplet verbalnega in vizualnega, sem si podrobneje ogledala tudi ilustracije. Ugotovila sem, da sta večino zgodb ilustrirala Daša Simčič in Gorazd Vahen. Gre za sodobna ilustratorja, ki s svojim načinom slikanja presegata merila sodobnih ilustracij. Daša Simčič uporablja manj intenzivne, tople barve, pri ilustriranju pa daje prednost podobam živali, saj okolica ostaja zabrisana. Slika z mehкими in zaobljenimi linijami. Gorazd Vahen pa uporablja intenzivnejše, tople barve, enakovredno slika živali in okolico, saj oboje natančno naslika. Uporablja mehke in zaokrožene linije. Vse obravnavane slikanice, z izjemo Kokoške Emilije, sodijo po Kobetovi, glede na razporeditev besedila in slike, med drugi tip slikanice, saj ilustracije segajo čez rob, krajši odlomki besedila so vkomponirani v sliko. Kokoška Emilija pa je primer klasične slikanice, saj sta besedilo in slika enakomerno prostorsko razdeljeni. Barvi, ki prevladujeta v vseh ilustracijah sta zelena in rjava, saj je dogajanje postavljeno v naravo, nosilci dogajanja pa so živali. Živali prikazujejo celo paleto čustev, tako pozitivna kot negativna.

POVZETEK

V diplomskem delu sem obravnavala deset najbolj branih slikanic Svetlane Makarovič v letu 2011. Branost njenih del sem preverila s pomočjo programa cobiss, kjer sem v rubriki Knjižna nadomestila, našla število izposoj na posamezno delo. Osredotočila sem se na slikanice, v katerih glavno vlogo prevzemajo živali. Ugotovila sem, da so bile v preteklem letu najbolj brane *Veveriček posebne sorte*, *Sapramiška*, *Sapramišja sreča*, *Živalska olimpijada*, *Pod medvedovim dežnikom*, *Smetiščni muc*, *Sovica oka*, *Tacamaca*, *Replja* in *Kokoška Emilija*. Za obravnavo opusa Svetlane Makarovič sem se odločila, ker se mi zdi, da gre za eno najbolj reprezentativnih mladinskih avtoric in ker njena dela nimajo sporočila samo za otroke temveč tudi za odrasle. Ugotovila sem, da se dotika vseh sodobnih tem. Piše o drugačnosti, nesolidarnosti, iskanju sreče, ujetosti, radovednosti, motnjah prehranjevanja, tekmovalnosti, obupanosti in nezadovoljstvu. Zgodbe, zavite v metafore, obravnavajo probleme sodobnega sveta, hkrati pa sporočajo pomembne življenjske nauke. Ker pa je slikanica preplet slikovnega in tekstovnega, sem opazovala tudi ilustracije. Prebrala sem članek Alenke Sottlar, kjer na splošno navaja značilnosti sodobnih ilustracij. Spoznala sem, da sta večino obravnavanih slikanic ilustrirala Daša Simčič in Gorazd Vahen. Gre za dva izmed najsodobnejših ilustratorjev na Slovenskem, ki s svojim delom presegata splošne značilnosti sodobne ilustracije. Daša Simčič pri svojem slikanju uporablja tople, neintenzivne barve, natančno izdeluje živalske like, okolico pa nekoliko zabriše. Gorazd Vahen pa uporablja intenzivnejše, barve, poleg živalskih likov pa natančno slika tudi okolico. Omenjenima ilustratorjema so skupne mehke linije in zaokroženi robovi. Glede na razporeditev besedila in slike po Kobetovi, sodijo vse analizirane slikanice, z izjemo Kokoške Emilije, v drugi tip slikanic, saj ilustracije segajo čez rob, odlomki besedila pa so tako vkomponirani v besedilo. Prevladujeta zelena in rjava barva, saj je dogajanje postavljeno v naravo, nosilci dogajanja pa so živali.

6 VIRI

Svetlana Makarovič: Veveriček posebne sorte. Dob pri Domžalah: Miš, 2011.

Svetlana Makarovič: Sapramiška. Dob pri Domžalah: Miš, 2007.

Svetlana Makarovič: Sapramišja sreča. Dob pri Domžalah: Miš, 2008.

Svetlana Makarovič: Živalska olimpijada. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2004.

Svetlana Makarovič: Pod medvedovim dežnikom. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2002.

Svetlana Makarovič: Tacamuca. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1995.

Svetlana Makarovič: Smetiščni muc. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1999.

Svetlana Makarovič: Sovica oka. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2011.

Svetlana Makarovič: Replja. Dob pri Domžalah: Miš, 2008.

Svetlana Makarovič: Kokoška Emilija. Ljubljana: Založba Mladika, 1993.

7 LITERATURA

Berta Golob (1995) *Do zvezd in nazaj*. Ljubljana: Mladinska knjiga. 120-124.

Dragica Haramija (2005) *Pregled sodobne slovenske proze*. Maribor: Pedagoška fakulteta. 27-36.

Dragica Haramija (2009) *Sedem pisav. Otrok in knjiga*. Maribor: Pedagoška fakulteta. 12-60.

Branko Hofman (1978) *Pogovori s slovenskimi pisatelji*. Ljubljana: Cankarjeva založba. 259-271.

Marjana Kobe (2000) *Sodobna pravljica. Otrok in knjiga 50*. Maribor: Pedagoška fakulteta. 6-15.

Marjana Kobe (1987) *Pogledi na mladinsko književnost*. Ljubljana: Mladinska knjiga. 27-50.

Darja Lavrič Vrabec (2008) *Svetlanine pravljice. Dob pri Domžalah: Miš*. 381-406.

Milena Mileva Blažić (2011) *Izvirnost v mladinskih besedilih Svetlane Makarovič. JiS*. Ljubljana: Filozofska fakulteta Ljubljana. 73-85.

Zvezdana Majhen (2004) *Zaznavanje slikovnih in drugih znakov pri predšolskem otroku. Otrok in knjiga 59*. Maribor: Pedagoška fakulteta. 51-55.

Alenka Sottlar (2000) *Pogled na svoje delo. Otrok in knjiga 49*. Maribor: Pedagoška fakulteta Maribor. 64.

Mateja Pezdirc Bartol (2011) *Sapramiška: slikanica, slušna igra in gledališka uprizoritev. JiS*. Ljubljana: Filozofska fakulteta Ljubljana. 87-100.

Jože Pogačnik, Silvija Borovnik, Darko Dolinar, Denis Poniž, Igor Saksida, Majda Stanovnik, Miran Štuhec, Franc Zadravec (2001). *Sodobna mladinska proza: pestrost poetik in literarnih vrst. Slovenska književnost III*. Ljubljana: DZS. 431.

http://sl.wikipedia.org/wiki/Svetlana_Makarovi%C4%8D; dostop 1. 9. 2012

<http://www.verzko.com/slovenski-pregovori/3/>; dostop 1. 9. 2012

Izjava o avtorstvu

Izjavljam, da je diplomsko delo v celoti moje avtorsko delo, ter da so uporabljeni viri in literatura navedeni v skladu z mednarodnimi standardi in veljavno zakonodajo.

Ljubljana, 1. septembra 2012

Blanka Blagotinšek